

Ценностни аспекти на педагогическото ежедневие
Value Aspects of the Pedagogical Daily Round

ЕКОЛОГИЧНО ВЪЗПИТАНИЕ И ФОРМИРАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА КУЛТУРА

Петя Башкехайова

СОУ „Васил Левски“ – Велинград

Резюме. В доклада се представя коментар на практически проекции на теми от задължителната подготовка и извънкласни форми на обучение с екологична насоченост. Разгледани са някои опити за семената, събирателска дейност за билки и информация за тях и изработване на „Зелена книга“. Представени са идеи за хранилки, за предмети, изработени от тесто и найлонови торбички, които могат да бъдат използвани в бита. Предложени са идеи, насочени към опазване на природата.

Keywords: nature, ecology, bazaar, work on a project

„Човекът е станал човек, когато е чул шепота на листата и песента на щуреца, ромона на есенния ручей и звънката омайваща песен на чучулигата в бездънното лятно небе, дъха на падащите снежинки и воя на виелицата зад стъклото, ласкавия плясък на вълните и тържествената тишина на нощта... Чул и затаил дъх...

И ето, слуша той стотици и хиляди години чудната музика на живота.“

В. А. Сухомлински

Отношението към природната среда става все по-осъзнато в зависимост от степента на познанията ни за нея. Необходимо е екологичното възпитание да започне още от ранна възраст. Отношението към глобалните теми започва от отношението към малките неща. Отношението на учениците към опазването на природата започва от осъзнаването, че човекът е отговорен за всичко, случващо се в природата. В този ред на мисли, II „а“ клас в училище „Васил Левски“ участва в инициативата „Да почистим България за един ден“. Големите ученици участваха в почистването на района на училището. Всички се включват активно и със състезателен хъс събират хартиите, пластмасовите бутилки и чашки от кафе, състезавайки се кой повече боклук ще събере. Малките ученици участват с рисунка на асфалт на тема „Чиста природа“.

„Проникването в красотата на природата носи на детските възприятия и емоции неподражаемо по своята сила облагородяващо влияние. Така по естествен начин се събужда персонифицираното отношение на детето към конкретните проявления на красивото и завладяващото в лоното на природата. На базата на естественото привличане се появява и желанието да се запази тази красота. Формират се потребностите, които лежат в основата на екологичното възпитание.“ (Василева, 2009: 85).

Това „формиране на потребности“ се осъществява в часовете по околна свят, домашен бит и техника, изобразително изкуство, извънкласни дейности – допълнителен час по физкултура с модул „Туризм“. Децата създават прекрасни рисунки на теми, насочени към природата и нейното опазване. В часовете по домашен бит и техника изработват сандвичи, някои от които бяха изработени с шаблон и наподобяваха любими герои от детски произведения и филми – цяло изкуство!

Използвайки тесто, учениците могат да моделират красиви украшения и предмети за бита, с което осъзнават, че от естествени материали също могат да се изработят стойностни предмети, заменяйки пластмасата и металите. Правят колажи със семена, а лепилото е изработено от самите тях – от брашно и вода. Семената могат да бъдат включени и в инварианти на дейността, а именно:

1. Учителят избира тема за колажите като фигури, птици, лица.
2. Група деца работят заедно върху голям колаж. Семената могат да се групират по признаци за математическа дейност, включваща броене. Децата играят игра на отгатване. Едно дете съобщава каква храна може да се приготви от съответните семена, а групата деца отгатва какви са семената.
3. Някои деца правят по няколко колажа – колажите се изрязват и се завързват на връв, за да се получи декоративен предмет или пано.
4. Учениците рисуват картина, поставят семената върху картината и след това трябва да оцветят фона с акварел.

„Малчугани малки и големи,
елате с нас да разберете
как от семенца и лист хартия
цветен свят да създадете!
Своите мечти да засадите,
вкъщи после да ги окачите.
Да ви казват, щом погледнете към тях:
„Ще се сбъдна, ах!“

Семената могат да се включат и в опит в часа по околна свят. Децата посадят различни видове семена в памук и проследяват тяхното развитие при наличието на различни условия на живот – благоприятни и неблагоприятни. В специални таблици обозначават с рисунка интензивния растеж

при благоприятните условия на живот. Най-устойчивите кълнове посаждат в почва и тяхното отглеждане продължава в класната стая. Ето някои от приложените идеи.

„Разглеждане на семената отблизо“

Описание

Когато семената поникват и започнат да растат, е възможно да отбелязваме какво се случва всеки ден в писмен или картинен дневник. Посредством наблюдението като доказателство и рисуването – начин на обяснение без думи.

Техническа последователност

1. Погледнете сухи семена и обсъдете дали те са живи, или мъртви.
2. По двойки вземете семена, престояли във вода една нощ, разгледайте ги внимателно и обсъдете разликите между сухите и напоените семена. Отбележете разликите в тетрадките.
3. Накарайте децата да разрежат на две напоените грахови семена. Ако външната ципа бъде внимателно отстранена, ще се видят ембрионалният корен и кълът. Накарайте децата да отбележат какво виждат в тетрадките си.
4. Наблюдавайте граховите семена под лупа.

Бележки за учителя

Граховите зърна, които засаждаме, са сухи и твърди. Учениците описват в тетрадките си сухите семена и отбелязват дали те са живи, или мъртви. В първото обсъждане по двойки на сухите грахови зърна трябва да попитате за причините, поради които децата мислят, че семената са живи или мъртви.

Дайте на децата нарисувати за една нощ семена от грах и накарайте децата, които са смятали тези семена за мъртви, да обмислят отговора си отново.

Допълнително занимание

Залепете различни семена на хартия, така че децата да видят, че семената не са еднакви по размер, форма и консистенция.

Дейностите с природни материали продължават и в часовете по изобразително изкуство. Децата изработват рисунки със сол и домашно приготвено лепило. Моделират с домашен пластилин, приготвен с помощта на родителите възрастни. Изработват гердани и гривни от нарязан, изсушен и оцветен картоф. От найлонови торбички изплитат хранилки за птици, които напълнихме със семена и окачихме на клоните на дърветата в училищния двор. Изплитат и декоративни форми за саксии, в които саксиите са от отрязано пластмасово шише. Емоцията на децата в тези занимания е голяма, тъй като осъзнават важността на изработените предмети и това, че те не отстъпват пред другите. Тяхното приложение има смисъл, защото ги използват за украса или употреба в ежедневието си. Някои от материалите, които използват, са изработени от самите тях и това ги прави още по-стойностни.

Темата за природата и нейното опазване продължава и в часовете по извънкласни дейности. Учениците участват в модул „Туризм“ и по план се организират походи до близки паркове и планински местности. В тези часове, освен че децата се обучават да се ориентират в гориста местност, те на практика усвояват знания за природата и се учат да я опазват. Чрез игри и наблюдения се формират знания за отделни растителни и животински видове. Осъществява се събирателска и изследователска дейност, проучва се какви растения и животни се срещат в горите в нашия край. Резултатите от тази дейност се съхраняват и описват в „Зелена книга“, своеобразна форма на книга с енциклопедична насоченост, изработена и илюстрирана от самите деца. В нея се събира информация от енциклопедии за различни растителни и животински видове. Прилагат се и хербарии от различни билки. Проучва се тяхното значение за хората. По този начин учениците осъзнават, че човек е зависим от природата и тя дава отговори на всички наши въпроси.

Книгата се създава с перспектива да се допълва и в следващите класове, като в нея ще се включи раздел „Защитени видове“ и др. Тя ще съпътства учениците до завършване на начален етап на обучение.

Учениците участват и в проект на EVN за енергийна ефективност. В тези часове се обръща особено внимание на енергоспестяването и преимуществата на алтернативните източници на енергия.

На Коледа се организира изложба-базар от предмети, изработени от малките ученици. С помощта на родителите учениците изработват екопродукти. Сред тях има картички от рециклирана хартия, играчки и гирлянди за елха от солено тесто, преспание от буркан, свещник от стъкло и картон, декоративни коледни елхи от цветен картон и памук.

За Баба Марта децата изработват мартеници с памук, вълна и домашна прежда, които също да бъдат включени в базар. Чрез идеята децата да изработват и продават свои екопродукти, те формират умения за предприемачество.

Всички дейности и инициативи се отбелязват в сайта на класа, където се дава гласност на работата и живота в класа. Споделят се моменти от часовете, тържествата и проектите, по които работят учениците.

Времето, в което живеем, се характеризира с изключителна динамичност и противоречивост. На днешния човек повече отвсякога му е нужно да притежава находчивост, предприемчивост, инициативност, готовност за поемане на риск, за вземане на самостоятелни решения, за нестандартност в мисленето и действията и разбира се, умения за работа в екип. Мотивацията е движещата сила на всяка дейност, особено ако тя е насочена към децата и тяхното израстване – не само физически, но и духовно, за изграждането им като отговорни и достойни личности. Разнообразните дейности, насочени към практическото

учене и изследователска дейност, когато детето е част от самия процес, са в основата на обучението на съвременните деца. Обучението става различно, интересно и забавно. То е продуктивно, увлича след себе си последователи – родители, приятели, организации. Така процесът става лавинообразен и идеята за чиста природа се превръща във всеобща.

Това е и най-добрият начин за учене, при който учениците, играейки – усвояват знания, експериментирайки – овладяват умения, и анализирайки – формират компетентности, а учителят е само насочващ фактор.

ЛИТЕРАТУРА

Василева, Е. (2000). *Духовно-нравственото израстване на малкия ученик*. София: Фараго.

VALUE ASPECTS OF THE PEDAGOGICAL DAILY ROUND

Abstract. A comment on the practical design of topics from compulsory education and out-of-school forms of training directed to ecology is presented in the report. Several experiments with seeds, collecting of herbs and information about them as well as the preparation for the issue of A Green Book have been discussed. There are also ideas for the making of feeding racks out of dough as well as nylon bags for everyday life. Ideas directed to preserving the environment have also been presented.

Petya Bashkehayova

✉ Vasil Levski High school
10, Kristal str.
Velingrad, Bulgaria
E-mail: p1974@abv.bg